

SZEGEDI HIRADÓ.

33-ik szám.

Vasárnap, nyárhó (július) 1-én 1860.

Második évfolyam.

Megjelenik:

Hetenként kétszer, csütörtökön és vasárnap reggel.

Szerkesztői iroda:

Szentháromságutca, Geislerfele ház, 872. szám, bővő a kéziratok bérmentve utasítandók.

Kiadóhivatal:

Burger Zsigmond könyvkereskedése.

Előfizetési feltételek.

Szegeden házhozhordással: Egész évre 6 frt., — félévre 3 frt., — évnegyedre 1 frt 60 kr. osztr. ért.

Vidékre postán: Egész évre 8 trt., — félévre 4 frt., — évnegyedre 2 frt. osztr. ért.

Egyes szám ára 8 ujkr.

Hirdetések:

Az ötszázados petítor egyszeri hirdetésért 7 ujkr kétszerinél 6 ujkr, többszörinél 5 ujkr. Bélyegdíj minden egyes beíratásért 36 ujkr. A nyitásban a háromszázados petítor igaztási díja 20 ujkr.

Az előfizetési pénzek és hirdetések Burger Zsigmond könyvkereskedéséhez címzendők.

E számot az előfizetés szíves megújítása
reményében, küldi

a kiadó.

SZEGEDI HIRADÓ

1860. másod félévi folyamára

a lap homlokán olvasható feltételek mellett
vidékén minden postahivatálnál, helyben
Burger Zsigmond kiadó-tulajdonosnál tör-
ténik. Ajánljuk egyttal lapunkat a magyar
hirlapiradalom szükséges voltától áthatott min-
den hazafinak és honleányának, különösen e
város és vidéke lelkes közönségének.

Alföldi viszonyok.

Miért nincs pénzünk?

I.

Azon talpraesett cikkben, mely a „Szegedi Híradó” 51. számában véleményt mond a Tisza- és Maroszályozás ügyében és melynek írója amily-
alaposan szól a dologhoz, épen oly világosan fe-
jezi ki gondolatait: a többi közt az állítja, hogy
minden bajunk e két rövid, de sokat mondó szó-
ban foglaltatik, hogy: nincs pénzünk.

Viszhangozta ezt a két szót az egész ország.
Akár a „Pesti Napló” gazdasági tudósításait olvas-
sam, akár a „Politikai Újdonságok” társadalmi ro-
vatait: mindenütt e két szó mereszti már üres sze-
meit, és mindezen tudósításokat, a szomorú tényt,
mely ama két szóban rejlik, igaznak kell hinnünk,
mert magántapasztalásunk, bármí szűk körben fo-
rogon is különben az ember, naponkint új adatok-
kal erősíti azt. És e kényes helyzetben vajmi ke-
vés vigasztalást nyújt az, amit a földiesértsem vé-
lemény írója utána vet, mondván, hogy pénzünk
valóban nincs, de nem is lehet.

Máskor az ember megszokott a lehetetlenben
nyugodni, és megnyugodván, nem tűri magát hiába.
Ámde a pénz Európa jelen viszonyai közt annyira
szükséges életelme, hogy akinek pénze nincs, az
akár meg is halhat, bacsak irgalomból el nem ten-
geti az, aki megsejnéja. A fontus az szóval, hogy
pénzünk nem is lehet, a föntszelt cikk szerzője,
nézetem szerint, nem azt akarta mondani, hogy
pénzünk egyáltalában nem lehet, tehát nem is lesz
soha, hanem én úgy értem, hogy: tekintve mul-
tunkat, amilyen vala nemzetileg, és tekintve mul-
tunkat, amilyen vala egyénileg, nem esoda, ha
most pénzünk nincs, sőt esoda volna, ha pénzben
bővelkednénk.

Hogy ezt ama súlyos szónak kimondója maga
is így érte, arról bizonyoságot tesz derék cikké-
nek folytatása, hol megmutatja, hogy pénzünk le-
het, sőt a módot is, melyen lehet.

Itt azonban megválnék egymástól azon bizto-
sítással, hogy oly kölcsönpénz fölvételét, melyet
vagyunkon biztosítására és értékek növelésére
akarunk fordítani, józan fővel csakugyan nem le-
het adóságnak tartani, hanem szükséges és hasznos
beruházásnak — és azon barátságos ohajással, vajha
jóindulati szavának épen oly jóindulati fogadtatás
és intézkedés felene meg az érdekeltek részéről,
akár szorulanak kölcsönre akár nem.

Innentől más szempontból akarom taglálni a
tételt, hogy nincs pénzünk, és föltárni az általa-
san bepanaszolt pénzhány alapokat úgy, amint
azokat egyéni fölfogásom szerint látom.

Nincs pénzünk először, mert a földműve-
lés még csak tíz éve szabad. A századokon
át folytonosan hordott nyűgnek sebei tíz év alatt
ugyan mikép gyógyulhattak volna meg, sőt miké-
pen hegedhettek volna be? Gönosz állapot az oly
országé, melyben a munkás kéz köve van, a járó
láb békóban. Nem áldás ott sem az eső, sem a
harmat, de nem áldás a nap sem, sem a fűfőnyi
talaj. Kivált ha azt a népet, mely ily áldástalanul
végzi napi teendőit, véletlenül magyarnak hívják,
kinak a mennyország sem kellene, ha erőszakkal
hajtanák beleje.

Nincs pénzünk másodsor, mert az ipa-
rost nem becsültük. Emiatt volt azután, hogy
iparosnak csak az ment, ki már máshová nem tu-
dott és eltergett mellette, ahogy tudott; az urak
nem dolgoztattak nála, mert a pécsi, a párisi drá-
gábban adta árúját és a drágábbnak csak kell lenni
talán jobbnak is. Az urak szeszélyei pedig azon-
nal találnak utáznokra mindazokban, kik tehetik.
Azután melleleg legyen mondva, megtanultuk a
szomszédoktól, kik be-látogattak hozzánk, ho-
gyan lehet évekig dolgoztatni, fizetni pedig csak
szép szóval, és midőn ez már nem járja, fizetni
gorombasággal.

Nincs pénzünk harmadszor, mert a keres-
kedőt megvetettük. Nevezik öt örménynek,
görögnek, rácnak, zsidónak és csudák csudája,
lett is belőle örmény és görög, rác és zsidó, ha
bár a legkebbe magyar törzsből szakadt volna is.
Nem lehet az aranyunk, ezüstnek és drágakövek-
nek számát és mértékét hozzávetőleg sem megmon-
dani, mely e csekély kis lyukon kipotyogott, ezer
éve már, a nemzet prímus mentje zsebéből.

Nincs pénzünk negyedszer, mert éhezni
hagytuk gyermekeink tanitóját, éhezni és
nyomorogni felesegéstül, gyermekestül, melyekkel
pedig bőven vala megáldva. Ezt éhezni hagytuk,
nig nőtelen szomszédjait veszedelmünkre teltőtünk;
veszedelmünkre, mondom, mert elhízáva maga, mi
azután nem hittünk neki, mikor bójtölésről, önföl-
áldozásról, a mammon megvételéről és több etfél-
ről papolt.

Az éhes tanító nem tudott azután sem össze-
adást sem sokszorozást tanítani, csak kivonást és
osztást, és amit nem tanultunk, azt nem is tudtuk.

Nincs kedvem folytatni, bár a tárgy önként
ragadja magával tollam. Épen azért, mert könnyű
volna folytatni, nem teszem, hanem az olvasóra
bízom. Csak azt kérdem: komolyan hiszi-e sok
kakastollas atyánkfia, hogy

„Megbűnhődte rég e nép
A multat s jövődöt?”

Nagyon félek, hogy e szó szép és hízoló inkább,
mintsem igaz. Megbűnhődött az, aki megbűnhő-
dött, de az egész multat alig, különben nem él-
nénk annyi szellel és annyi csengéssel, hanem
meggondolnók, hol állunk és hogy nincsen pénz-
ünk. Azt pedig, hogy megbűnhődje valaki a jö-
vendő is előre, költsék talán szabad zengeni, de
mi nevet érdemeha a nemköltsé, ki komolyan vennie?

Nekünk egyébiránt is elég a szép szó s azon-
nal lépve ültünk. Ezt napenkint látom. Ezért félek

nagyon, hogy meg nem bűnhődött még a multat
sem, és hogy nem csak most nincs pénzünk, ha-
nem, ha nem változtatunk szokásainkon, nézetein-
ken, eljárásunkban, bizony még soká nem lesz
ezentúl sem.

A földművelést már fölszabadítottuk, sőt mond-
hatatlan örömemre föl is karoltuk. De mennyi föld
van határaink közt, mely már nem a miek és a
bírói árverések hirdetése naponkint hasábokat tölt
a hivatalos újságokban. Megbűnhődött?

A földművelés szabad, az pártoltatik, az ke-
gyeltetik, de ez még nem mind. A városépítő
ipar és a jölettel arányosan elosztó, a tökeszerző
kereskedés még mind esengve várják a megváltás
óráját, mely akkor fog tűni, mikor a magyar em-
ber elkezdend megbecsülni minden tisztess munkás-
ságot, lakják az akár mihelyben, akár boltban.

A tanítás ügye is valamivel vidorabb színt
öltött napjainkban. Én a „Politikai Újdonságok”-at
azért is kedvelem annyira, mert tele van a legör-
vendetesebb adatokkal, melyek arról tanuszkodnak,
hogy országserzte mi nagy buzgóssággal dolgoznak
azon, hogy a tanodák és tanítók jobb karba he-
lyeztessenek. De hiába volna hinnünk, hogy többet
tennünk már sok volna.

A tanodát sokszorososan kiegészítő napisajtó
már eddig is igen sokat tett állapotaink javítására,
és ha eltekintünk a tömérdek nagy és szép előme-
netelen, melyet a köz- és magánélet minden irányu
utain az utolsó 30—40 év óta tettünk, ha a meg-
gondoljuk, hogy ez nagyjából a sajtó buzdi-
tasainak tulajdonitandó érdemű: akkor világos
lesz előttünk, mily száznadók azok, kik a jöra-
val, előretérkö és a közügy körül buzgódkodó
lapok járatásától sajnálják a pénzt, olvasásától pe-
dig az időt.

Tavál igen hasznos könyv jelent meg Pesten
Galgóczy Károlytól, e cím alatt: „Mire ne-
veljük gyermekeinket?” E könyvre figyelemessé
tette olvasót az akkori „Kalauz” 18. száma, mely
figyelemzetéből néhány tételt kölcsön venni annál
inkább leszen szabad, mert rokonunk írta.

„Mennyire igaza van szerzőnek, midőn sür-
geti, hogy anyagi önállásra is törekedjünk, mert
enélkül a szellemi önállásnak (és mondjuk ki itten,
hogy az erkölcsi is ide kell érteni) nincs talapja,
nincs biztositéka: mutatja helyzetünk, mely sok
tekintetben nagyon is szánandó, de melyből kiver-
gödni nem lehetetlen ugyan, hanem magunknak is
kell iparkodnunk. Mert nincsen pénzünk,
hitelünk sincs; és mert sem pénzünk sem hi-
lünk: mindennemű anyagi, erkölcsi és szellemi tö-
kéink hevernek kijejtetlenül vagy kamaatoznak más-
nak, örök elforgácsolódik siker nélkül, s örökké
küzdünk mind a koldus nehézségeivel, mind a
folytatás lehetetlenségével, mind pedig a hasztalan
fáradás kétségbeesésével.”

Néhány szakasszal tovább így ír a szentgel-
lérhegyi remete az idézett helyen: „Ha majdan,
mint erősen hiszem, az emberi és polgári tevékeny-
ség egyetlegy terén sem leszünk idegenek; ha
elfogadjuk itt is, ott is e mindenütt azt a he-
lyet, melyre hivatva vagyunk; ha e könyv segítsé-
gével pezsőbb élet ébredend műhelyben
és boltban, mezőn és gyárban, bányában
és erdőben, szőlőhegyen és a pince mé-
lyében; ha végre a pusztá megélhetésnél továbbra

is terjedendek vágyaink és reményeink, még pedig nem alap nélkül, nem kegyes ábrándképen, nem csupán Isten kegyéből és emberek irgalmából, hanem erőkölő és akarunk szilárdságától támogatva: akkor e könyvből visszapillantva, lesz mihez mérniünk haladásunk nagyságát, lesz miből megtudnunk, ha van-e még és miben van fogyatkozás, hogy ezt is megszüntessük, és lesz min örövendünk, ha látni fogjuk, hogy akkori állásunk a mostanéhoz úgy áll, mint a terebélyes gyümölcsfa a gyíngye szarú cseméjéhez.

Végül pedig így szól: „Régem volt, mikor csak négy polgári pályát ismert a magyar jobb házi gyermeke: fényest, kényest, dúsat és búsat, azaz: papit, jogászt, orvosot és tanítóit: régem volt, mikor erőt pazaroltuk, tökéletet kívántunk, életet elmulasztani, a jövő gondját másra bízni szabad vala. A föld erősen állta talpunk alatt, míg most erősen rángatják alólunk. Ma nem elég a jelen idő követeléseit kielégíteni; ma sok elmulasztott pótlani, sok jelen szükségét bányászni eszközökkel földözni, türethetőbb jövőt készíteni kell és ezek egyaránt sürgőst, hogy leszálljunk már valahára a haj gyökerére és kezdjük az orvoslást alapszabán. Tekintsünk szét biztos tanács után, és ha van bennünk elszánt akarat, hogy becsülettel megéljünk, majd meg lesznek a hozzávaló eszközök is.”

Nevettem e cikkem folytán az ipart város-építőnek, a kereskedést pedig tökéskészítőnek. Ha tehetem, későbbi cikkemben majd szövegek ezekről részletekben. Most csak annyit befejeznék, hogy a mai pénztelenségnek bizonyosan lehetnek, sőt vannak mai okai is, de ezek mulandók lévén, elmulik velök együtt a pénzhiány is. Ilyen okok találhatók szépen elkuorikolva Kakas Márton azon keserves elegiájában, melynek címe: Nineszen pénzünk, mely még 1858-nak elején a „Magyar Sajtó”-ban látott világot, és melynek előadását most is ajánlhatjuk. De a pénzhiány nálunk oly régi, oly általános és oly nyomzó, hogy az mai okokból nem magyarázható. Folytassuk-e? Kérli

Borsi József.

Kereskedelmi és iparmozgalmak.

Újabb fejlemények.

— Galgóczy Károly magyar író a triest-i „Rivione Adriatica di Siemra” pesti ügynöke-nek nevezt ki.

— A miskolc-kassai vasutvonalon a síneket már Hidas-Németi-ig lerakták. A munkálatokat folyó hó végeig befejezni véli úgy, hogy a vonal jövő hó 1-jén megnyitatható lenne.

— A brassói részvénytársaság bányászati részre engedélyt kapott arra, hogy részvénytőkéjét 2 millióról 5-re emelhesse. Egyszerűsített elhatározta, hogy székhelyét Brassóból Bécsbe tegye át.

— Az osztrák államadósági bizottság jelentést az osztrák államadóságról, a pénzügyminiszternek a birodalmi tanács költségvetési bizottmányával már közli a közelebb nyilvánosan is közöltetni fog. Addig is a következő kimutatást közli a „Presse”: Az osztrák államadóság 5% kamattal szerezett 2265 millió o. é. frtnyi tőkét tesz ki. A jövő évi előleges kivétel szerint 113,407,500 ft kamattól, törlesztésre pedig 13,057,900 ft kívánatlik.

Szegedi tárogtató.

§ Szeged tíz év múlva, Pestet kivéve, a haza bármely városával kiállandó a verseny nem csak lélekszáma, gazdagsága, hanem szépsége és rendezettségére nézve is. Miből a várat átvette a város, — mi, mint bizonyosan tudjuk, igen közel kiállításban van — a bástyák lerombolása fogtak fogak s ekkor gyönyörű terek és utcák alakulnak, melyek még most rendezetlenség. A széchenyi-térnek, mely rendes négyzetet képezend, helyét sarkai lesznek, a Klauszál, Vödör, elmezési és Aigner-lázak. Ez oly szép és nagy tér lesz, minővel Magyarországon egy város sem díszkedhetik. Hozzáteszünk, hogy az egész tér téglával vagy kavicsal lesz kirakva. A sz. háromság-utcaóbb a tanoda-utca át a város keresztjén egyenes szélű vezetend a sz. György-utcaig. A Schaffer és Wodjányer telkek előtt ismét szép út fog nyílni, melyről az építendő vaslemezhiá megyünk. A mostani várak s az előtte lévő tér egy részének helyét öt keresztutca szelte tíz házior foglalandja el. A várak a víz felőli részét szépen épített kikötő és rakodó helyettesíti.

tendi. Képzeljük mindezeket a tervben lévő vízvezetést, a kétszázévi bekövetkező légszuszogást, a nagyon szükséges fiókbankot; aztán az állandó színházat, a főteret Széchenyi szobrárt, a tanoda-térre a Dugonics-szobrot s kérdjük, van-e lesz-e Budapestet kivéve város e honban, mely Szegedet meghaladja?

§ Ismét külföldre megy városunkból Bécsbe. Kettő árakat kieszakoztunk. Először, hogy a szegediek, kiknek pótdajából anélkül is 10,000 ft fordítást követhet, köveztetést fizetni ne kénytelenessenek; másodszor, hogy a város által elengedhetlen feltételeknek követeli, de föl nem épített vasútállás árhiá végrevalahára a város megnagyatására és biztosítására elkésztessek.

§ Csütörtökön éjjel olyan nagy zivatar volt, hogy nineszen Szegeden ember, ki hasonlóra emlékezik. A láthatár 2½ óráig tűzben úszott s Szeged fölött az égboltozat lángfejlő volt hasonló. A világ a távirdai hivatalba ötször becsapott, a hidon fölül jelvényrúdát is összezúzta, a sínekre többször lecsapott. Az egész vasúti személyzet talpon volt, a vonatok állt mentek s csak így is a lehető leglassabban haladtak.

100. — Nagyszerű készüléketek tesznek derek ifjaink a f. hó 12-én tartandó nyári vizgalmára, melyet a szegedi ifjúságadand. E cím tanuskodik, hogy itt általános és nem valami osztályoskodó vizgalmóról van szó. De hogyan is lehetne ez másként széles Magyarországon.

100. — Ismét egy jeles kereskedés nyílt meg a tanoda- és gyűntetá sarkán, hol rövid-áru kereskedést végmozunk két ifjú fiait társaságban magyar könyvtárral, levelezés és magyar egyenes-szívűséggel nyitottak meg.

§ Az a szerencsétlen tanító, ki meglötte magát, mint halljuk, a kórházban meghalt.

100. — Csütörtökön egy szolgálat hajadon ügyvitel szakkal ugrott a Tiszába; a közel molnárak által még életben kifogottak.

§ Szeged város egyik hivatalnokát, K-t ki, mint halljuk, 1849-ben és 1850 elején a pesti újságban porkoláb volt, pénzügyiasszistálván ki ellene, addig, míg a vizsgálat megkezdetik, a várba zártak.

§ Molnár György szingargató jelenleg Bataton-Filreden van jeles társulatával. Még e hóban kiadja hirdetésait az őszi és téli színdarabjait Szegeden. Mi ugy tudjuk, hogy Szabó szingargatónak az utolsó év előtt oly jól ment dolga, hogy ritkái pártját. Az utóbbi telken rossz mentek az ügyek Szabóra nézve, de ennek nem a lelkes közönség, hanem Szabó maga volt oka. Nyár derekán jött ide társulatát s így a közönséghez öszi kifizartotta: hogy most így, legutolsó alkalommal, hogy magyar dalművekben nemélt énekelte, tagjait nem fizette s hogy mindezeket megkoronázza, lovakat, kutyákat és majmokat léptetett a színpadra. Azért hoztak föl mindezeket, nehogy egy is legyen a nagy közönségben, ki az ügyet összevettesse az egyenlő s mivel Szabó a múlt évben nagyon gonoszul sáfarkodott a közönség pénzével és művelésével, azt ne higye valaki, hogy Molnár ugyancsak fogja cselekedni. Mi Molnár ügy ismerjük, mint olyant, ki föl fogja a szingargató föladatait nemesebb értelemben: ki tudja, hogy kötelességeinek legeszebbje a nemesebb izlés és nemesebb erkölcsök terjesztésében rejlik. Molnár társulatáról azt hallottuk és olvastuk, hogy példával jár elő nem csak a színpadon, hanem az élet után is s ez az, mit minden művész-társulatot követelünk; mert valóban méltó kívánat, hogy aki a nemesebb erkölcs és magasabb izlés papjának vagy papnőjének tartja magát, szentélynek oltárát saját maga ne szennyezze be. Így is mervé a társulatot, mely városunkba készül, megvannak győződé, hogy meg fogja találni azt, mit az alföldi derek városában keres, t. i. méltányos és érdemelt elismerő, tehát a színházat lehetőleg gyakran és tömegesen látogató közönséget és nemessen gondolkodó, a műveltségen valóban tövises utján rendületlen hazafisággal haladást elismerő, jutalmazó és segélyző városi hatóságot és képviselőket. — Molnár aggodalom nélkül léphet a város falai közé; a becsületességgel párosult hofitörékvé s falak közt még soha nem bukkott.

§ Magyar-Kanizsán egy hét alatt két véletlen haláleset adta elő magát. Szerdahelyi János 3½ éves fiát egy építelővel hűző ház előtt az utcán ugynevezett fűrészgéppel föl helyezt állásról lezuhant feje gyonyított; Hahn Ferenc mészáros pedig fűrészt alkalmával a Tiszába halt.

§ Ugyan Magyar-Kanizsán m. hó 24-én ismét játsztak a műkedvelők a horvát szíkkölködők javára s ismételt a legjobb, a legteljesebb sikerrel. Terünk szük volta nem engedi, hogy minden egyes szerepet érintve, minden szereplő érdem szerint megdicsérjünk. Legyen elő mondanék, hogy jobban nem mehett volna sem a Tiszabíró libácska, sem a zeneegyelevég, sem a sorsjáték, mint Kanizsán ment. Az előadást lakoma követte, mely tartott kiválós kivirág, s melynél — mint levelezünk írja — a lelkes szegedi fiatalságot és Erdélyi jó zenéjét nagyon nélkülözték.

— József nádor szobrát sz. István napján (nyarató 20-ikán) szándékoznak tünepélyesen leplezni.

— A balatoni gőzhajóársaság legutóbbi közgyűlésében elhatározta, hogy a Széchenyi-nemzettség színeiből lobogót készített a Kisfaludy-gőzös számára s azt mindannyiszor fölmutatja a hajóra, ha gr. Széchenyi István nemzetiségének valamely tagja a hajóra száll. Ez a dícsőtlen emlékhely még megfizetés. A Széchenyi-szinek, mint tudva van, a vépiros s a buzavirág-kék; a paizsban a magyar kettős kereszt áll a hármias hegyen, mint nemzeti címerünkben.

— Fiumében m. hó 13-án az ottani káptalan, régi szokás szerint, tünepélyes egyházi megalatt a magyar tenger (littorale hungaricum) megaldotta.

— A nemzeti múzeum díszterme, melynek földszintjére lelkes hölgyeink máris 22,204 frtot gyűjtöttek össze, a jövő hangverseny-idényre már teljes díszben fog a közönség szolgálatára állani. Az első hangverseny jövedelme a muzsiai kert részére fordítatik és e hangversenyben Nákó grófnő is közre fog működni.

— A „Pesti Hírnök” írja: „Gróf Károlyi Gyula, Vezérle Zsigmond, Benický Emil, Thali Kálmán, Aigner Imre, Szállósy Gyula, Hoffner Antal s többen múlt vasárnap vagysis nyaroló 24-én Tóth Lőrinc tudós társasági pénztárnok urnak kézbőlűtálta ama 2000 frt, mely a Széchenyi-gyűjtemény alkalmával rendezett, de földben maradt bécsi kirándulás költségéből tisztán fennmaradt s a dícsőtlen, legnagyságos magyar” országos érszobrára szava len.

Mai szünnap végével folytatjuk helybeli t. e. előzetesnek névjegyzékének közlését; szombatn délutáni 6 óráig számszerint 224 érkezett be. Mondanunk sem kell, hogy a jegyzéket szívesen fogjuk folytatni, csak lehessen, pedig nagyon is lehetne, amnyi szép név hiányzik még; attól ne tartson senki, hogy egyhamar belelünk.

— Gróf Pálffy György, egy még igen fiatal ember s fia gróf Pálffy Lipótnek, ki nem régi pápai szolgálatba lépett, Viterbóban orozva megélelt.

Videki levelezések.

Jászberény, 1860. nyárelő 16.

Nyílt levél a jászberényi műkedvelő társulat igazgatójához. — Alólítottak lévén azok, kik egyéi vagy másik magyar lapban a jászberényi műkedvelő társulatról tudósításokat közöltek, Sismi József urnak a „Szegedi Híradó” 47. számában megjelent következő szavait: „Videktől különféle cégek (talán nevek) alatt levelező tisztelt hofitársunknak ezenmál kijelentjük, hogy műkedvelői előadásaink bírálatására szakavatlan tollal használatba venni vajmi gyöngéltelenség. Műkedvelők fölött bírálatot írni s sajtó útján közzétetni a lovagassággal össze nem egyeztethető dolog. Ily eljárás által ugy magunk a műkedvelő tagok, leginkább pedig a tisztelti kelendélt szülők is méltan sértetvén, mi eredményeztetetük egyeb, mint a jó ügy rovására a visszavonás szomorú következménye” kivárolg hoznánk intézkedéseket ténkelthetik s épen azért tiszta öndumunk érzetben fölüljük öt, jelölje ki azon magyar lapokat, melyekben mi szerente szakavatlan tollunkkal a műkedvelői ügyek ártani irkadtunk volna. Mi minden szakavatlanugunk mellett is annyit tudunk, hogy e világon a „tökéletess” csak esemény s az ember tehetésege véghetetlenül korlátozott s ez oknál fogva annak, ki mások művelői fölött ítéletet mond, elucéznok kell lennie: de másrészt azt is tudjuk, hogy a bírálatnak metsző kése legyen, mely a tudomány és művészet fája mellől a fátyu növényeket kiírta s a tévedéseket az illedelem és méltányosság korlátai között, hogy azok több ne ismételtessenek, helyre igazítsa. Ha tehát egyik vagy másik lapban a műkedvelő társulatról szölvá, tettük ezt a főnebbi okból, az illedelem és méltányosság határai között, tettük harag és gyűlölet nélkül, a legjobb szándékból, hogy az illetéket szerényen figyelemztessük egy vagy más tévedéseikre, hogy okukjanak s mindinkább tökéletesséjének s tessztünk ezt jövőben is minden tiltakozás dacára, nem gondolva azzal, vajjon fog-e nagy nem teitseni bírálatunk. Mi tisztelti tudunk mindenkit érdeme szerint, de senki hűségának bízlegni nem fogunk, mert jó barátunk Plató, jó barátunk Aristoteles, de legjobb barátunk az igazság. Aki a véleménynyilvánlást tűrni nem tudja vagy nem akarja, az nyilvános helyen ne lépjen föl, mert különben szemleli kiskorúságot áru el s aki mást lovalagasságra, gyöngédségre akar tantani, mindenelőtt önmaga legyen gyöngéd és lovasgias s a szakavatottságot senki — hogy elbizott-nak ne tartassék — egyedül magának tulajdonítani ne akarja.

Cincsal, Zagyaparti, Szacs Mihály.

* Reméljük, ezzel be van fejezve a vita. Hallottuk a másik részt is, és valóban resteljük, hogy legkövetkező két barátunk ily véleménykülönbségre jutott. Béke veletek és a szükséges legeszenb egyetértés! Szek.

Pest. 1860. nyárelő 26-án.

□ Végig pillantván kisdé könyvtáramon és annak az idén folyólt szaporulatát számba vévén: ott látom a magyar költészet legbecesebb gyűjteményét: Garay János összes költeményeinek új kiadását egy kötetben, a díszült kültő sikerült arcképével, mely Barabásunk mesteronja után készült és szintén szemrehányást érezek látásánál, hogy ezen kiadásról eddig nem szóltam. Az pedig ugy esett meg, hogy előbb el akartam olvasni újból az egészest és annakutána írni: de látom, hogy időm, melyet költőink olvasásának szentelhetek, nem csak nem szaporodik, hanem egyre kevesebb lesz.

Ha jól emlékezem, a budapesti lapok is csak röviden említették, hogy a költő özvegye boldogult férje költeményeit újból és pedig teljes kiadásban becsdította küzre és az egész közebeosztás oly nesztelenül ment végbe s oly kevés vizslangot költött a sajátban, hogy az ember méltán kértheti, miért történt ez így. Nem a könyvnek akarok én szerelni keletet, hanem azoknak, akik olvasni és pedig jól olvasni szeretnek, akarom figyelmeztetni jó könyvre.

Azt sem tudom, volt-e vagy van-e kelendőse az új kiadásnak és semmi sem fekszik számdékomban kevésbé, mint a könyvnek szerzeni véköket. En okát nem tudom, de gyanítom, hogy a pesti lapok azt hitték: Jó borknak nem kell céger. Megfelel Garay magáért.

Azoknak, kik meg tudják különböztetni az élvezetet, mely emberhez illő és méltó attól, mely hozzá méltatlan vagy illetlen; azoknak, kik tudják mily nemesbűt hatalom rejlik a valódi költészet valódi gyöngyeiben, s ellenben mily bűdös maszaggal itatnak az alköltészet kores ugyan, de sokszor nagyon is csillogó és szemfényvesztő szűleményei; azoknak, kik Garay költeményeit ismerik és a szellemet, mely ezekből hozzánk szól, szeretik; mindezeknek bizonyosan örömhír vala hallaniok, hogy a nemzeti költészet e valódi gyöngyeiből új és pedig teljes kiadás készül; midőn pedig a kiadás tetleg meg is jelent, bizonyosan siettek azt megszerezni még azok is, akik az első, a másodikkal hiányosabb kiadást már bírták.

De hányan vannak, nem ugyan e lapok olvasói közül, hanem a távolabbi körökben, kik előtt egyik költő csak olyan mint a másik, kiknek vagy semmi sem kell, ami vers, vagy kiknek mind jó, csak vers legyen, kik úgy iszzak a bűdös palinlak(*) vagy a keserű sört, mint más a borknak javát!

Hányan vannak, kik akkor léptek az olvasók körébe, mikor Garayt már a keresepi temető hántájá alá tették vala pihenés s kikhez e hatalmas szellem élelmege nyilatkozatai közvelenül már nem szólanak! és hányan vannak, akik a költészet sűrűn termő gyümölcseit csak szemre izre itélik meg, nem pedig belső értéket szerent!

Ezeknek érdekében akarom elmondani, hogy Garay költeményeinek ezen új kiadása hosszabb ideig képezé kérdézősködéseim és fölíváltá hol reményem, hol aggodalmaim tárgyát. Féltém, hogy külső akadályok jöhetnek közbe, féltém nem lesz elegendő bizalom a nemzet pártolásaiban és a költészet terv addig fog halasztatni, míg végre elmarad és féltém, hogy annyi teendőnk és költészeink közt majd nem jut arra, hogy magunknak ezt az örömet megszerezhessek; de mert az ellenkezőt erősen óhajtam, azért reméltem is. Már ki vala nyoma, már köztűté és kedélyen nyugtalansága egyre öregedett. Végre kezembem volt a kincs és a birhatás öröme elfelejtett velem egy perc alatt, amit miatta hónapokig szenvedtem vala.

Nem lehet szándékom itten Garay műveinek akár dícsereit, akár bírálatát írni, csak azon meggyőződésemet akarom nyilvánítani, hogy költőink közt ő neki sikerült legjobban a természetes érzelmei nemesítése, az egyszerű örömek fűszerezése, a nyájias viszonyok szentesítése. Áldásos munkás-

(*) Palinka alatt érts akámi panaset, ha mindjárt li-körnek híjak is.

ság, kivált most multó Forumban, midőn a külföldön a kimerült élvezetvágyának semmi sem kell, ami egyszerű, semmi ami természetes, semmi ami törvényes! itthon pedig oly kevés az önálló ítélet, az önálló jellem!

Istenek hála, a rohasztó lég a legközelebbi zivatork által sokat tisztult Európaszerte, hanem tisztult főképp nálunk azon hó sugarak által is, melyeket a magyar költők jobbjai lővelek dalak által a vezetetlen nép érzelmeinek zűrzavarába. És e sugarak közül a legmeglebbebbet alkalmasít Garay lángoló honszerelmé jövelé szét. Garayban a jogosult szerelmek dalnokát öszön-szerűleg ismerék föl meg életében a nemzet értelmese és érezi tudó ezrei; de kell, hogy ezek száma tiz, sőt száznannyira emelkedjék. Becesebb könyvet nászajándékunk sem völegénynek sem menyasszonynak ajánlani nem tudnék, mint Garay költeményeit. Magyar háznál e könyvnek hiányzani nem szabad, akár teljes magyar könyvtárt rendezzen valaki, akár válogatottat.

Sokan lehetnek országszerető, kik e művek első kiadásából nem kaptnak. Mindezek nevében köszönetet mondok a tisztelt özvegynek, hogy az új kiadás költségeit és kellemetlenségeit ellavállalván, e nagybecsű kincset megszereshetvő tette. A két első kiadás rendezője, Ney Ferenc ur bizony láthat benne, hogy idővel és talán nem sokára harmadik kiadásra is lesz a nemzetnek szüksége. Mióta kevesebbet költőink idegen haszontalanságokra, azóta inkább vannak az itthon fölmerülő kincsek megszerzésére filléreink, és minél válogatottabb leszünk a vásárlásban, annál több örömlink lesz vele, mert amily rosszul éri magát az ember, ha látja, hogy biába dobta ki pénzét, oly nagy az öröme akkor, ha látja, néhány forintért mily becses jószágunk jutott birtokába. Garay költeményei pedig olyanok, hogy sok esetben egész könyvtárt képesek pótolni, noha külső körülményeknél fogva teljesnek még ezt a kiadást sem hiszem. A jelen év első fele sok becses könyvet hozott, régít és újat: Garayt én a legbecesebbek közé számítom. Isten Önnel!

Félegyháza multjából.

Lelesk magyar városaink multja minden honfit közéről érdekel; ugyhiszünk, szivesen vessük olvasóink, ha Félegyházáról közöljük azt, mit az 1844-iki százados önnepély alkalmával egy lelesk hazai polgártársainak mondott.

„Midőnt e városnak történetéről szólnék, a hajdankor véres eseményeirel említek meg néhány vázvonalt e város népének keletéről, összefüggésben híven lenné e város történetét lakónépének viszontagságival.

Miként minden régi népnek, ugy a kun nemzetnek is eredetét kétségek bálgya fűdi s a történetró, ki az események homályos tengerében buvárkodik, örül, ha fáradságos életén keresztül egy valószínű pontra lel, melyet legalább ő tudományos értekezésében képes elhinni és a maradék, ha lelkeken répi apaiank edes emléke lobog föl, csak a rózsás költészet mezején lelheti azokat meg feketén vagy fűyesen, miként a költő bűnöst vagy hőst állított eléje. Nem említem tehát Ásiát, oh! mert Ásiának edeni földén minden nemzetek volt lakó helye, Ázia az emberiség bűdösöje volt; nem említem az ősi harokait, hol magyar és kun rongáltak egymást testvér écsatón, ezen kor a 8. század korá, melynek tettei befűtlen könyvre íratk, minek homályos lapjait az enyészett és felodós özik; csak rólatok szölok Moldva kunjai! rólatok és apáink! kik Kuthen vezérletében 50,000 nemzetséggel jöttek e hazába, hogy fölillejték hosszú fáradsz után, amit ti csak keresztetek, de mit mi utódatok már bírnk — a házi békés tűzhelyet. IV. Béla idejében, 1239-ben nyomatván Tatár vezér eladott csapatjaitól, 50,000 kun nemzetséggel jött e hazába, hogy a rokonajku testvér magyar néppel lakjék egy téren, mit a király, szükségse lévén több dalias népre, esatán nem csak kedvesen vett, hanem a jövénynepek a Temes, Maros és Körös folyának melletti földeket adá birtokul és azon vidéket, mely a Duna és Tisza közt Dorozsmáról Lacházaiig nyúlik föl. Azonban a népek Istene más határozott fölöttük, a viszonyos barátság dűbös gyűlölettel vált, a reményelt békés életből véres csatáraj riadt föl, a népek hőse Kuthen király erőszakosan megölött és ősz feje mint hazaáruló ablakon vettetett ki az örgőngyőn kiáltásaira és Magyarország mégis mentve nem lőn, hanem a hemzsgő tatár hadak által rémséges pusztává vált, melynek fűstös romjain a monda szerént élelmű emberhust mérénk. De mert az Isten nagy s hatalmas láthatatlan működik, rovta építve mindig bölcsen s örökölve örökké, a kedves

haza nem enyészett el s költűző apáink nem halak meg mind a pusztító hadakon.

Lehiggadván a kedélyek, a kunok ujra viszatérték előbbi szállásaiikat elfoglalandók s mivel a földkezdő s emiatt kun Lászlónak gnyólt király anyja nemzetiségének még bűniet is elézte, a szabadság edes ölében nem háborítva senkit, habortlan maradtak ott is; résztvéve a haza harcainban, résztvéve nyomorában, minden lényeges változtatás nélkül éltek, míg a török háború rémidejében 1604 az óra e hazának s a kisse előrelátott előtt ez órának hangja ugy hangzott, mint halálharang kongása a megadott sír fölött. De mint soha, ugy most sem hagyta el Istene a magyart s Lipót alatt Buda mentve lőn s mentve a haza élte, mentve Magyarország; az elhagyott puszták lakosi mint érkező vándormadarak megkeresék ősi fészkeiket s türhetőbb lett a közelet állapota. A kunok, kiknek lakhelyeiket, Halast, Keskeméket, Jászberényt kivéve, a török tűzzel vassal elromból, megigázott szabadságunkat ősi fenyében nyerték ugyan vissza Lipót királytól, négy ízben erősvén az meg kiváltásainkat. De 1702-ben attól reményégtűn kívül cselek és a német rendnek 500,000 fiért török birtokul eladták, mely eladásnak, mint az ország törvényeivel ellenkezőnek dícső emlékezteti Eszterházi Pál nádor s az ország rendjei többibben ellentmondottak, de minden hatályos siker nélkül, míg végre 1713-ban sikerült az országos közlőtségeknek a német rendet arra bírni, hogy az örk vételőt elálljon, és is állott ugyan, de a kerleteket zálogképen megtartá birtokában mindaddig, míg 1731-ben a Pesten építendő agastyánok házának alapítókéjéből az 500,000 forint részökre ki nem fizetették s ha volt valaha a kun nemzetnek terhe súlyos, szabadsága igazott: az akkor volt, mer a beligazgatás egy királyi udvari közlőtségre bízott, mely, mivel a nevezett foka-pitányok kinevezése is ennek hatalmában volt, ezekkel és a nevezett ház tisztségével együtt azon törekedett, hogy a jászokat s kunokat jobbjágy lábra állítsa, s végre, hogy a nyilgított szabadság rablancának végő szeme is megkövicsoltassék, a királyi közlőtséggel 1733-ban foka-pitányi helytartóvá Podracek Györgyöt nevezte ki, kiról a történelem azt jegyzi meg, hogy a jászknokat oly szótlan törvényellenes móddal igazgatta, mely miatt ezek végre fölindulván, fűlsőbb helyekre folyamodni kénytelenek voltak, hogy a nevezett pesti ház és Podracek ígjá al kiemessenek, mivel ezek a történelem szavai szerént a jászknoknak régi szokásait elrontani és helyébe más törvénybe titkűző újításokat behozni igyekeztek.

(Folyt. köv.)

Irodalom és művészet.

† Megkaptuk a „Bukaresti Magyar Közlöny“ első számát, melyben tudatja a közönséggel az üzenet leltő szerkesztő és kiadó Köös Ferenc, hogy már ezúttal rendesen fog a lap megjelenni. A bukaresti Széchenyi-gyásznap leírását találjuk benne, a lelkes Hunnia-egylet jegyzőkönyvét. A Bukrestben nűködő magyar dalművésznél óragyda nem csak a magyarokat, hanem oláhmoldva testvéreinket is s mind a testvérpal mondja, külföldön is becsületre méltóvá tette a magyar nevet. Holórsy-Lné, a magyar haza esalogánya leirhatlan lelkesedést idézett elő; föllepés alkalmával magyar és román költeményeket szórtak tiszteletre. A lelkesen szerkesztett lap igéri, hogy a bukaresti román nemzeti színház rajzával fog kedveskedni olvasóinak.

Levélkösár.

— A bajai kaszinó hazánk megemlékezőstű küszönjék, legyen meggyőződve e derék testület, hogy amennyire fölünk függ, jöndulmat mindenkor meg fogjuk érdemelni.

— A „Kerti Gazdaság“ szerkesztőségének. Addig is, míg mikölödtünk, az egylett nevében a lapért köszönetet mondunk. A többen mindenesetre eljáruk s a sikerrel annak idején értesítsek küldünk.

— „Az 1860-iki listások“ című költemény alapszemléje szép, de a költemény maga vighetetlen gyöngye.

— Több szegedi anya dorogó szótorka írtézt hozznák, mivel a Kmetti István által az ígértetű felvétel későbbben nagyvanden üssötökölt. „Dongó“ felneveztét én nem itéltük, mert rendes itészertő e könyvnek nevezett valaminél szó sem lehet. Különösen a 60. lapon a kis Gyuláról írt, a szemérmelenség legészölőbb határát is meghaladó adoma az, mely ellen lényeggyemekek érdekében a tisztelt anyák tiltakoznak. Önnemzetűnknek föllozzuk, hogy egyáltalában nem szeretik tisztatlan dolgokat bíbelődni, mert az ilyen munka, mit a tisztelt anyák mondják, csakugyan mindig egyr keztyűbe kerül: de különösen a „Dongó“ itölöleg nem igen tartottuk szükségesnek a t. közönséget előlegesen önnök töle, mert szűknélkül legalább az első harap lap olvasásánál oly itésitű görösk lények meg, hogy tovább olvasást lehetetlenek tartottuk bármely keresztény vagy nem keresztény hűtűtisztán. A beküldött levelet becses engedelmelekkel nem küldjük, hanem Kmetti unak tudomás végett átszólaltatjuk.

— Ugyan Kmetti István, kivel ez egyszer akartunk egyetemes hosszabb ideig köl foglalkozniunk, mint olvasóink tudják, egykor lapunk melletti dolgozókat, de úgy nűk lapunk és magunk iránti eljárásai miatt ki kelle adnunk utólevélt. Ez a Kmetti István körülbelül már egy hónap előtt itt elemlük ugynevezett nyílt levelet, melyben hűtűfi nagy szűve iszonyú fűjdalmat nyavalgatja el a világnak afölött, hogy lapunk egyk derék testületének érdeme szerént rovatgaja azon nyögéseiket, unykeket mint-

